

Kunta- ja maakuntaomisteisten yhtiöiden hallitusten rooli ja vastuu

Vesa Haapamäki
kaupunginjohtaja
Virtain kaupunki

Virtain kaupunki

- Perustamisvuosi 1868
- Kauppala 1974
- Kaupunki 1977
- Pinta-ala n. 1230 km²
- Järviä n. 300
- Rantaviivaa n. 1.000 km
- Vapaa-ajan asuntoja n. 2600
- Asukasluku 6800

24.9.2018

Tietoiskun sisältö

- Kuntayhtiöiden toimintaympäristö
- Hallituksen yleiset tehtävät
- Hallituksen nimittäminen
- Hyvä hallitustyöskentely
- Vastuukysymykset

Kuntayhtiöiden toimintaympäristö

- Kuntien keskeinen rooli olla palveluiden järjestäjä
 - Tuotannossa erilaisia ratkaisuja
- Kuntayhtiöiden määrä on viime vuosina kasvanut voimakkaasti
- Lisäksi kunnat toteuttaneet paljon vapaaehtoista toiminnan yhtiöittämistä
 - Taloudelliset tavoitteet
 - Rakenteelliset tavoitteet
 - Poliittiset tavoitteet

Kunnan toimintaa markkinoilla rajaava lainsäädäntö

- Kilpailulainsäädäntö
 - Määräävä markkina-asema
 - Kartellit
 - Kilpailuneutraliteetti
- Valtiontukilainsäädäntö
 - Läpinäkyvyys, menettelytavat, julkinen tuki
- Kuntalaki
 - Yhtiöittämisvelvollisuus
 - Markkinaperusteinen hinnoittelu
 - Takauksen /vakuuden myöntämisen rajoitukset
 - Kiinteistön luovutuksen markkinaehtoisuuden määrittely
- Hankintalaki
 - Kilpailuttamisvelvollisuus, in-house hankinta

Hallituksen yleiset tehtävät

- Hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä (yleistoimivalta)
- Hallitus vastaa siitä, että yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty
- Hallitus tai hallituksen jäsen ei saa noudattaa yhtiökokouksen, hallintoneuvoston tai hallituksen tekemää päätöstä, joka on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisena pätemätön.

Hallituksen yleiset tehtävät

- Hallitus vastaa osakeyhtiössä kaikesta –paitsi niistä asioista, jotka lait, yhtiöjärjestys jne. ovat määränneet jonkun toisen toimielimen vastuulle
- Hallitus on oikeudellisesti yhtiön tärkein toimielin
 - Juridinen vastuu (+ toimitusjohtaja)
- Hallituksen vastuu voi todella myös realisoitua
 - Tuottamus riittää kanteen nostoon
- Media käsittelee hallituksia enemmän kuin aiemmin

Hallituksen yleiset tehtävät

- Yhtiökokous valitsee hallituksen, ellei yj:ssä toisin määrätty
- Päättäminen toimista, jotka ovat yhtiön toiminnan laajuuden ja laadun huomioon ottaen epätavallisia tai laajakantoisia
- Toimitusjohtajan valitseminen ja valvonta
- Yhtiökokouksen käsiteltäväksi tulevien asioiden valmistelu, selvitysten antaminen yhtiökokouksessa sekä yhtiökokouksen päätösten toimeenpano

Hallituksen nimittäminen

- Kuntalain tytäryhteisön hallituksen asiantuntemusvaatimus on huomattava uudistus
- "Kunnan tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus." (kuntalaki 47.2 §)
 - Aiemmin tällaista kriteeriä ei laissa ole ollut
 - *Halu saada hallitukseen "poliittisuuden lisäksi" nykyistä laajempaa osaamista*
- Kuntalaki tältä osin voimaan kesäkuussa 2017

Hallituksen nimittäminen

- Toisaalta kuntaomistajan taustalla olevaa moniarvoista "omistajarakennetta" ei tule unohtaa korvaamalla puhtaat poliittiset hallituksen puhtailla asiantuntijahallituksilla
- Poliittisesti valittu jäsen voi olla liiketoiminnan asiantuntija (tai muun vaaditun osa-alueen asiantuntija), muttei ole sitä aina
- Osakeyhtiön hallituksen on OYL:n mukaan toimittava huolellisesti
 - Osakeyhtiön hallituksen toimintaa arvioidaan **aina** OYL:n vastuusäännösten mukaisesti (toiminnan objektiivinen arviointi)

Hyvä hallitus

- Toimii kaikkien osakkeenomistajien etujen mukaisesti
- Päättää yhtiön liiketavoitteista ja strategiasta tavoitteiden saavuttamiseksi
- Valvoo toiminnan lainmukaisuutta ja sitä, että tavoitteet toteutuvat
- Tukee toimivaa johtoa
- Tapaa myös muita kuin toimitusjohtajaa
- Vaikuttaa ennakoivasti, mutta ei sekaannu operatiiviseen toimintaan
- Kyseenalaistaa esityksiä ja suunnitelmia rakentavalla tavalla
- Arvioi myös omaa toimintaansa

Johdon huolellisuusvelvoite

- Yhtiön johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua.
 - Johdon huolellisuusvelvollisuudella on merkitystä erityisesti johdon jäsenelle yhtiötä kohtaan syntyvän vahingonkorvausvastuun arvioinnissa.
 - Johdon jäsenen on toimittava huolellisesti. Huolellisuusvelvollisuuden vastaisena voidaan pitää myös sitä, että jokin toimi, joka pitäisi tehdä, jätetään joko kokonaan tai osaksi tekemättä.
 - Huolellisuuden arviointi on objektiivista. Sitä ei arvioida johdon jäsenen omien kykyjen perusteella tai sen perusteella, miten johdon jäsen hoitaa omia asioitaan.
 - Johdon jäsenen on toimittava siten kuin huolellinen henkilö toimii vastaavissa olosuhteissa.
 - Huolellisuuden vaatimus kasvaa päätöksentekoon tai toimeen liittyvän riskin kasvaessa.

Johdon huolellisuusvelvoite ja konserniohje

- Tytäryhteisön johdon tulee toimia huolellisesti ja yhteisön edun mukaisesti.
 - Konserniohjeessa edellytetty pääomistajan ennakkokäsityksen selvittäminen on linjassa tämän velvoitteen kanssa ja kuuluu lähtökohtaisesti huolelliseen asioiden valmisteluun.
- Ennakkokäsityksen selvittämisen yhteydessä tulee erityisesti huomioida yhteisön omistajien yhdenvertaisuuden periaate ja tytäryhteisön etu.

Johdon huolellisuusvelvoite ja konserniohje

- Tytäryhteisön johdon tulee toimia huolellisesti ja yhteisön edun mukaisesti.
 - Konserniohjeessa edellytetty pääomistajan ennakkokäsityksen selvittäminen on linjassa tämän velvoitteen kanssa ja kuuluu lähtökohtaisesti huolelliseen asioiden valmisteluun.
 - Ennakkokäsityksen selvittämisen yhteydessä tulee erityisesti huomioida yhteisön omistajien yhdenvertaisuuden periaate ja tytäryhteisön etu.
 - Lopullinen päätösvalta ja **vastuu** ennakkokäsitystä edellyttävästä asiasta ovat aina yhteisön **omalla päätöksentekoaikavälillä**, vaikka kunnan ennakkokäsitys päätettävään asiaan on hankittu ennen yhteisön päätöstä.

Johdon huolellisuusvelvoite

- Johto ei joudu vastuuseen liiketoiminta päätöksistä edellyttäen, että
 - Se on noudattanut riittävää huolellisuutta
 - Ratkaisun taustaksi on hankittu riittävät ja tilanteen edellyttämät taustatiedot, analyysit yms
 - Niiden perusteella on tehty johdonmukaiset päätökset
 - päätöksen vaikuttimena ei ole ollut johdon jäsenten väliset eturistiriidat

Vahingonkorvausvastuu

- Hallituksen jäsen voi joutua aiheuttamansa vahingon seurauksena henkilökohtaiseen korvausvastuuseen yhtiötä, osakkeenomistajaa ja / tai "muuta henkilöä" eli lähinnä yhtiön velkojaa tai sopimuskumppania vastaan.
- Vastuu voi olla siviiliperustaista tai rikosperustaista.
- Pääsääntöisesti hallituksen jäsenten on korvattava aiheuttamansa vahinko täysimääräisesti, mutta sitä voidaan sovitella, jos korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi.

Vahingonkorvausvastuu

- **Lähtökohtaisesti osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen vastainen menettely katsotaan huolimattomuudeksi.**
- Tuottamuksellisesta (huolimattomasta) menettelystä ei kuitenkaan ole kysymys tilanteissa, joissa yhtiön hallituksen asianmukaiset harkintaan ja selvitykseen perustuvat liiketoimintapäätökset jälkikäteen osoittautuvat yhtiön kannalta liiketaloudellisesti epäonnistuneiksi.
- Hallituksen jäsenten vastuu voi konkretisoitua myös muilla kuin rikosperusteilla esim. hallitus tekee urakka- tai muita sopimuksia tahon kanssa, joka ei ole vakavarainen, hallitus ei valvo riittävästi toimitusjohtajaa, sisäistä valvontaa ei ole järjestetty asianmukaisesti jne.

Hallituksen jäsenen selonottovelvoite

- Hallituksen jäsenet eivät voi vapautua vastuustaan väittämällä, että heiltä puuttui olennaista informaatiota vaikuttaakseen asioihin.
- Jokaisen hallituksen jäsenen on oma-aloitteisesti vaadittavatietoa sellaisista uhkista tai mahdollisuuksista, joiden voidaan olettaa olevan reaalisia.
- Ellei hallituksen jäsen tiedä mielestään riittävästi esillä olevista päätösasioista, hänen on vaadittava tietoa, jotta hän voi omalta osaltaan todeta päätöksenteon perusteiden riittävyyden.
- Jäsen on vastuussa päätöksistä, ellei hän ole vaatinut eriävää mielipidettään merkittäväksi kokospöytäkirjaan

Kiitos!